

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
«Облік, аудит і оподаткування підприємницької діяльності»
(назва магістерської програми)

на тему: «Облік і контроль дебіторської заборгованості: сучасний стан і напрями
удосконалення (на прикладі КП «Теплопостачання міста Одеси)»
(назва теми)

Виконавець:

студентка факультету менеджменту, обліку
та інформаційних технологій
Лопухова Ірина Миколаївна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

кандидат економічних наук, ст. викладач
(науковий ступінь, вчене звання)
Яцунська Олеся Сергіївна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Кожне підприємство в процесі фінансово-господарської діяльності вступає в певні економічні відносини з іншими суб'єктами господарювання. В результаті чого відбуваються господарські операції, суттєвою складовою яких, з точки зору фінансової стабільності підприємства, є дебіторська заборгованість, а головними питанням у цьому контексті є контроль за рівнем та якістю дебіторської заборгованості. Адже наявність значної її частки суттєво погіршує фінансовий стан підприємства, знижує ліквідність його активів та вилучає грошові кошти з обороту.

На сьогодні облік дебіторської заборгованості є одним з найбільш складних і суперечливих питань. Через нестабільну ситуацію в країні сьогодні більшість українських підприємств перебувають на межі фінансової кризи. Однією з найсуттєвіших проблем є криза взаємонеplateжів, яка пов'язана з великою сумою заборгованості, що існує між українськими підприємствами. Кризовий стан економіки змушує підприємства надавати свою продукцію з умовою відстрочки оплати. Несплата призводить до виникнення дебіторської заборгованості, ефективне ведення обліку, внутрішнього контролю та управління якою стає одним з першочергових завдань підприємства.

Питання обліку та контролю дебіторської заборгованості розкрито у працях багатьох вітчизняних науковців та практиків, таких як: Ф. Ф. Бутинець, М. Д. Білик, Н. В. Бондарчук, Г. О. Москалюк, Л. В. Черненко, І. А. Волянчук, С. Ф. Голов, В. О. Шевчук, З. В. Гуцайлюк, Т. М. Мараховська, Я. В. Соколов, В. В. Сопко та інших.

Проте, розвиток економіки вимагає постійного удосконалення як виробничих так і фінансових аспектів діяльності господарюючих суб'єктів, через вирішення цілого ряду нерозв'язаних облікових проблем. Зокрема, це теоретичні та методичні аспекти класифікації та відображення заборгованості в системі рахунків бухгалтерського обліку; невизначеність обліку простроченої і безнадійної заборгованості та її рефінансування; аналіз заборгованості та автоматизація бухгалтерського обліку взаєморозрахунків. У зв'язку з цим вибір теми дослідження та його цільова спрямованість є достатньо актуальними.

Мета і завдання дослідження. Мета роботи полягає у дослідженні теоретико-методичних положень організації обліку, контролю та аналізу дебіторської заборгованості та надання практичних рекомендацій з їх удосконалення.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення наступних завдань:

- визначити економічну сутність дебіторської заборгованості та розглянути її класифікацію;
- дослідити порядок відображення в обліку дебіторської заборгованості;

- визначити особливості оцінки та визнання дебіторської заборгованості;
- проаналізувати проблеми та недоліки в обліку дебіторської заборгованості та зазначити можливості їх подолання;
- надати організаційно-економічну характеристику комунального підприємства;
- ознайомитися з організацією бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості на підприємстві;
- провести аналіз стану дебіторської заборгованості на КП «Теплопостачання міста Одеси»;
- розкрити методичні та практичні аспекти контролю дебіторської заборгованості;
- розробити рекомендації щодо удосконалення механізму управління дебіторською заборгованістю на досліджуваному підприємстві;
- провести економіко-математичне моделювання ефективності розрахунків з контрагентами.

Об’єкт дослідження. Об’єктом дослідження є процеси обліку, контролю та економічного аналізу дебіторської заборгованості.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є теоретичні і практичні аспекти методики й організації бухгалтерського обліку, контролю та аналізу дебіторської заборгованості.

Методи дослідження. При написанні кваліфікаційної роботи були застосовані наступні методи економічних досліджень: спостереження – у процесі статистичних досліджень; порівняння – для розкриття економічного змісту дебіторської заборгованості; комплексного і системного підходів – для дослідження якості обліку заборгованості та розроблення методичного підходу до класифікації в системі управління підприємством; метод економічного аналізу – виявлення тенденцій розвитку та впливу дебіторської заборгованості на фінансовий стан підприємства. Також використано методи схематичної та графічної ілюстрації інформації.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою виступають: законодавчі та нормативно-правові акти національного та міжнародного рівня, що регламентують облік та контроль дебіторської заборгованості; монографії та наукові статті; підручники вітчизняних та закордонних авторів; матеріали наукових конференцій, а також статутні та організаційно-розпорядчі матеріали, внутрішні нормативні документи, облікові реєстри аналітичного та синтетичного обліку та фінансова звітність досліджуваного підприємства.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (69 найменувань) та 17-ти додатків. Загальний обсяг роботи становить 160 сторінок. Основний зміст викладено на 85 сторінках. Робота містить 11 таблиць, 10 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «*Теоретичні аспекти обліку дебіторської заборгованості*» наведено інформацію про: економічну сутність та класифікацію дебіторської заборгованості, облік дебіторської заборгованості за вітчизняною та міжнародною практикою, сучасна проблематика обліку дебіторської заборгованості.

У другому розділі «*Діюча система обліку дебіторської заборгованості КП «Теплопостачання міста Одеси»*» розглянуто загальну організаційно-економічну характеристику підприємства, методичку обліку та документальне оформлення дебіторської заборгованості на досліджуваному підприємстві, проблеми механізму управління дебіторською заборгованістю та заходи щодо їх подолання.

У третьому розділі «*Внутрішній контроль та аналіз дебіторської заборгованості на КП «Теплопостачання міста Одеси»*» розглянуто методичні та практичні аспекти внутрішнього контролю дебіторської заборгованості, здійснено аналіз динаміки складу, структури та оборотності дебіторської заборгованості та проведено економіко-математичне моделювання ефективності управління дебіторською заборгованістю.

ВИСНОВКИ

Основні висновки й рекомендації теоретичного та науково-практичного характеру, здобуті в ході проведеного дослідження, полягають у такому:

1. На підставі аналізу існуючого нормативно-правового забезпечення та узагальнення організаційно-методичних положень обліку та контролю дебіторської заборгованості у кваліфікаційній роботі було визначено економічну сутність дебіторської заборгованості. При дослідженні сутності дебіторської заборгованості виявлено велику кількість підходів до класифікації дебіторської заборгованості, на основі яких заборгованість була згрупована за: строками погашення, об'єктами, забезпеченістю, формою розрахунків та територіальним розміщенням.

2. Досліджуючи особливості обліку дебіторської заборгованості за вітчизняною та зарубіжною можна зробити наступний висновок, що для України характерним є існування чітких норм ведення бухгалтерського обліку, які суворо регламентовані, недотримання яких зумовлює різні типи відповідальності (адміністративну, кримінальну тощо), а в міжнародній системі обліку навпаки зазначаються лише базові фундаментальні концепції ведення фінансового обліку.

3. При визначенні особливостей оцінки та визнання дебіторської заборгованості було з'ясовано, що підходи різних авторів до оцінки дебіторської заборгованості фундаментально не відрізняються, базовим визначальним нормативним актом є П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», але наявні нововведення. Тепер довгострокова дебіторська заборгованість згідно з останніми змінами до П(С)БО 10 відображається в балансі за теперішньою вартістю, тобто підлягає дисконтуванню.

4. Дослідженням встановлено, що до актуальних проблем обліку дебіторської заборгованості необхідно віднести дисконтування дебіторської заборгованості. Адже в П(С)БО так і не прописали чітких правил методики розрахунку теперішньої вартості, а також визначення ставок дисконтування. Детальніших розшифровок, що таке теперішня (дисконтована) сума майбутніх платежів і як її розраховувати, в П(С)БО 11 і П(С)БО 10 немає. Не прописано, як визначати і відсоткову ставку.

Тому нами рекомендовано здійснити наступні:

- поглибити аналітичний і синтетичний облік довгострокової дебіторської заборгованості з урахуванням дисконтування грошових коштів;
- внести зміни до П(С)БО 10, а саме вказати точно визначенні поняття теперішньої вартості, а також методику її розрахунку;
- внести поправки до П(С)БО 11 та П(С)БО 13. Адже у п. 31 П(С)БО 13 так і лишається норма, що на кожен наступний після визнання дати балансу фінансові зобов'язання оцінюють за амортизованою собівартістю. А фінансові зобов'язання, призначені для перепродажу оцінюють на кожен дату балансу за справедливою вартістю.

Вважаємо, що ці заходи дозволять та допоможуть конкретизувати та полегшити вирішення накопичених протиріч, а також уникнути помилок при відображенні фінансового доходу.

Що стосується іншої проблеми бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості, то вона полягає в самій якості змісту бухгалтерських записів, що визначається в процесі визнання і оцінювання дебіторської заборгованості, а також відсутності наукових і практичних розробок можливих форм бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості.

Вважаємо, що з метою удосконалення обліку дебіторської заборгованості при її автоматизації, рекомендовано здійснити наступні заходи:

- застосувати програмний «конструктор» на базі інтеграції функціонального модуля з підсистемами, що пов'язані з фінансовими та виробничими аспектами управління;
- створити інформаційну базу дебіторської заборгованості учасників розрахунків;
- звірити в електронній формі взаємні вимоги та зобов'язання і знайти найбільш раціональні способи погашення взаємної заборгованості;
- провести взаємозаліки, поступово скорочуючи обсяги заборгованості.

Дані рекомендації дозволять забезпечити надання якісної бухгалтерської інформації комплексного характеру про розрахунки з дебіторами різним користувачам і ця інформація була б достатньою для прийняття рішень щодо глибини кризи неплатежів аналізованого суб'єкту.

5. За підсумками дослідження діючої практики обліку дебіторської заборгованості на КП «ТМО» було: окреслено організаційно-економічну діяльність підприємства, яке займається виробництвом і постачанням енергії теплового типу і є одним з провідних і передових підприємств у своїй галузі;

ознайомлено з організацією бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості та проведено аналіз динаміки складу, структури та оборотності дебіторської заборгованості.

6. В ході аналізу дебіторської заборгованості на КП «ТМО» було розкрито її якісний склад і внутрішню структуру як по видах заборгованості, так і по термінах виникнення. За розрахованими показниками, можна зробити висновки про те, що підприємство погано контролює стан дебіторської заборгованості, допускає виникнення прострочених платежів, володіє не дуже достовірною та актуальною інформацією для прийняття управлінських рішень.

7. При розгляді механізму управління дебіторською заборгованістю було виявлено наступні проблеми:

- 1) збиткові тарифи на послуги;
- 2) заборгованість споживачів за послуги.

Запропоновано наступні заходи, спрямовані на усунення дебіторської заборгованості та підвищення енергоефективності на підприємствах теплопостачання:

– врегулювання спорів зі споживачем та укладання договорів реструктуризації на погашення заборгованості;

– у випадку низьких доходів споживачів проблеми погашення заборгованості вирішуються шляхом оформлення житлових субсидій, зменшення поточного платежу дозволяє більше коштів спрямувати на погашення заборгованості;

– в деяких випадках найбільш ефективним варіантом в енергозберігаючому і фінансовому плані буде установка індивідуального опалення та закриття котелень;

Впровадження цих заходів покращить управління дебіторською заборгованістю та дозволить підприємству теплопостачання ефективно використовувати фінансові та трудові ресурси, впливати на прибутковість, зменшити ймовірність зростання безнадійних боргів.

8. Досліджено методику проведення внутрішнього контролю операцій з дебіторської заборгованості та розглянуто організаційні підходи щодо внутрішнього контролю, що забезпечать вирішення важливих завдань.

9. В ході дослідження створено економіко-математичну та зроблено прогноз на 2019-2020 роки стосовно рівня дебіторської заборгованості, за рахунок якого чітко видно зростання дебіторської заборгованості на наступні 2 роки.

АНОТАЦІЯ

Лопухова І. М. «Облік і контроль дебіторської заборгованості: сучасний стан і напрями удосконалення (на прикладі КП «Теплопостачання міста Одеси»)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «071 «Облік і оподаткування» за магістерською програмою

професійного за спрямування «Облік, аудит і оподаткування підприємницької діяльності». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2019.

У роботі розглядаються законодавче регулювання, концептуальні основи та особливості ведення обліку, контролю та аналізу розрахунків дебіторської заборгованості на КП «Теплопостачання міста Одеси».

Розглянуто теоретичні та економічні аспекти обліку дебіторської заборгованості.

Проаналізовано документальне оформлення дебіторської заборгованості. Визначено сучасну проблематику обліку. Запропоновано заходи щодо усунення недоліків в механізмі управління дебіторською заборгованістю. Досліджено організацію контролю заборгованості на підприємстві. Здійснено аналіз розрахунків дебіторської заборгованості. Проведено економіко-математичне моделювання ефективності управління дебіторською заборгованістю підприємства.

Запропоновано рекомендації щодо вдосконалення обліку та контролю на підприємстві.

Ключові слова: фінансова стабільність, дебіторська заборгованість, грошові розрахунки, покупці, боржники, резерв сумнівних боргів, теплопостачання.

ANNOTATION

Lopukhova I. M. “Accounts receivable accounting and control: current state and directions of improvement (on the example of ME “Odessa District Heating Supply”)”.

Qualifying work on obtaining a master's degree in the specialty «071 «Accounting and Taxation» under the master's program of professional for the direction «Accounting, auditing and taxation of business activities». – Odessa National Economics University. – Odessa, 2019.

The article deals with legislative regulation, conceptual bases and features of accounting, control and analysis of accounts receivable payments at the ME «Odessa District Heating Supply».

Theoretical and economic aspects of accounting for receivables are considered.

Documentary documentation of receivables is analyzed. Measures to eliminate deficiencies in the mechanism of receivables management are proposed. The organization of debt control at the enterprise is investigated. An analysis of accounts receivable is performed. The economic and mathematical modeling of the efficiency of receivables management of the enterprise is carried out.

Recommendations for improving accounting and control at the enterprise are offered.

Keywords: financial stability, accounts receivable, cash payments, buyers, debtors, doubtful debt reserve, heat supply.